

POLİTİKA
NOTLARI 21

Eğitim Giderleri Açısından Merkezi Yönetim Bütçesi

Mevcut Durum ve Politika Önerileri

Kadir Şafak Sağ

epam
EĞİTİM POLİTİKALARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

Eğitim Giderleri Açısından Merkezi Yönetim Bütçesi: Mevcut Durum ve Politika Önerileri

Ö Z E T

Konsolide bütçe olarak isimlendirilen Merkezi Yönetim Bütçesi, devlet idarelerine ait giderleri ifade etmektedir. Merkezi Yönetim Bütçesinin son beş yılına baktığımızda, giderler her zaman bir önceki yılın enflasyonunun üzerinde bir artış göstermiştir. Bu durum, bütçeyi elde eden kamu kurum ve kuruluşları için olumlu olsa da devletin bütçe dengesini bozmaktadır. Bakanlıklar, merkezi yönetim ve çeşitli gelirlerle elde ettikleri bütçelerini; personel giderleri, SGK giderleri, mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderleri gibi kalemlerde kullanmaktadır. Bakanlıkların bütçeleri karşılaştırılırken maaş ve SGK giderleri dışındaki bütçelerini karşılaştırmak daha sağlıklı olacaktır. Bu doğrultuda, Merkezi Yönetim Bütçesinde en büyük payın eğitime ayrıldığını söylemek mümkündür. Ancak bakanlıkların personel sayıları ve hizmet verdikleri grubun mevcudu göz önünde bulundurulduğunda, Millî Eğitim Bakanlığı, yaklaşık 1.100.000 personel ve 18 milyonun üzerinde öğrenci sayısı ile doğrudan hizmet ettiği nüfus en yüksek bakanlıktır. Eğitime ilişkin bütçeyi değerlendirdiğimizde; Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin, kamunun bütçesi olan konsolide bütçeye oranla her geçen yıl azaldığı görülmektedir. 2021 bütçesi genel olarak değerlendirildiğinde 2018'den itibaren yoğunlaşan enflasyon baskısı ile salgın krizinin yansımalarının açıkça görüldüğü söylenebilir. Bu çalışmada, Merkezi Yönetim Bütçesi verilerinden hareketle MEB bütçesi incelenmiş ve Türkiye'de eğitimin gelişmesinin önündeki engellerden biri olan eğitim bütçesinin yeniden ele alınması ve eğitimin nitelikli noktalara erişmesi için birtakım somut politika önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Merkezi Yönetim Bütçesi, Eğitim Bütçesi, MEB Bütçesi.

Atf: Sağ, K.Ş. (2021). *Eğitim Giderleri Açısından Merkezi Yönetim Bütçesi: Mevcut Durum ve Politika Önerileri* (Politika Notu: 2021/21). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. doi: 10.26414/pn021

Y A Z A R H A K K I N D A

Kadir Şafak Sağ, Kocaeli Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünden "Kamu Okullarının Finansman Sorunları ve Eğitim Öğretime Yansımaları" teziyle yüksek lisans eğitimini tamamladı. 5 yıl kamu okullarında okul öncesi öğretmenliği yaptıktan sonra yönetici oldu ve 3 yıldır yöneticilik görevini sürdürmektedir. Öğretmenlerin Teknoloji Kullanabilme Yeterlilikleri, Erkek Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadıkları Güçlüklerin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi ve Okul Bütçeleri başlıca araştırma yaptığı konulardır. Bununla birlikte, Okul Erasmus+ projeleri yürütmektedir.

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu politika notu Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) tarafından hazırlanmıştır. EPAM; Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlamak, eğitimde eşitliğin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak amacıyla; ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar.

Giriş

Merkezi Yönetim Bütçesi; 5018 sayılı kanunla belirlenmiş olan diğer bir adıyla da konsolide bütçe olarak isimlendirilen, genel ve katma bütçeli idarelerin toplamından oluşur. Genel bütçeli idareler; TBMM, bütün bakanlıklar, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Sayıştay, Diyanet İşleri Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, TÜİK gibi kurumlardan oluşmaktadır. Katma bütçeli idareler ise yine kamu kurumu olmakla birlikte bütçeleri ve yapıları itibarıyla özerk konumda olan; YÖK, üniversiteler, ÖSYM, Savunma Sanayi Başkanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Türk Dil ve Tarih Kurumu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü vb. kurumlardan oluşmaktadır. Ayrıca yine ka-

muya bağlı denetleyici kurumlar olan; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Sermaye Piyasa Kurulu, Kamu İhale Kurumu vb. kurumlar konsolide bütçe içerisinde yer almaktadır. Merkezi Yönetim Bütçesi (Konsolide Bütçe) için kamu kurumlarının ödenek (gider) bütçesi diyebiliriz. Konsolide Bütçe ile sık karıştırılan bir diğer kavram ise Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH)'dir. GSYH, ülke sınırları içinde belli bir zaman içinde üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin para birimi cinsinden değeridir. Bir diğer deyişle bir ülkede bulunan yerli yabancı bütün halk, kurum, kuruluş, yatırım, ihracat ithalat, devlet bütçesinin tamamının ekonomik değeridir.

Tablo 1. Yıllara Göre Merkezi Yönetim Bütçesi ve Enflasyon Oranları

Yıl	Merkezi Yönetim Bütçesi	Merkezi Yönetim Bütçesi Yıllara Göre Değişim	Merkezi Bütçe Geliri	Merkezi Bütçe Geliri Yıllara Göre Değişim	Enflasyon Oranı
2017	₺645.124.000.000,00	%11,56	630489857000	%13,77	%8,53 (2016)
2018	₺762.753.000.000,00	%15,42	757996435000	%20,22	%11,92 (2017)
2019	₺960.976.000.000,00	%20,62	875279586000	%15,47	%20,30 (2018)
2020	₺1.095.461.000.000,00	%12,27	1029493330400	%17,61	%11,84 (2019)
2021	₺1.346.138.654.000,00	%18,62	1220351000000*	%18,53	%14,60 (2020)

* İçişleri Bakanlığı kendine bağlı kurumlar olan; Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün bütçeleri de hesaplanarak yansıtılmıştır.

Kaynak: TC. Cumhurbaşkanlığı, (2020). 2021 yılı merkezi yönetim bütçe kanun teklifi ve bağlı cetvelleri.

Yıllara Göre Merkezi Yönetim Bütçeleri

Devlet idarelerine ait giderleri ifade eden Merkezi Yönetim Bütçesi, son 5 yıl içerisinde bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Bir önceki enflasyon oranına baktığımızda ise Merkezi Yönetim Bütçesi (giderler) her zaman bir önceki yılın enflasyonunun üzerinde bir artış göstermiştir. Bu durum, bütçeyi elde eden kamu kurum ve kuruluşları için olumlu olsa da devletin bütçe dengesini bozmaktadır. Bu giderlerin harcanmasını sağlayan Merkezi Bütçe Gelirleri ise son 5 yılda bir önceki yıla göre artış göstermiş ve 2018 yılı hariç bütün yıllar enflasyonun üzerinde artmıştır. Merkezi bütçe gelirlerinin tamamına yakını vergilerden kaynaklanmaktadır. Merkezi Bütçe Gelirlerinde enflasyon oranının üzerinde artış sağlanması, vergilere yapılan ilave zamlarla sağlanmaktadır. Bu durum verginin kaynağı olan halk, kurum ve kuruluşlar için ilave yük anlamı

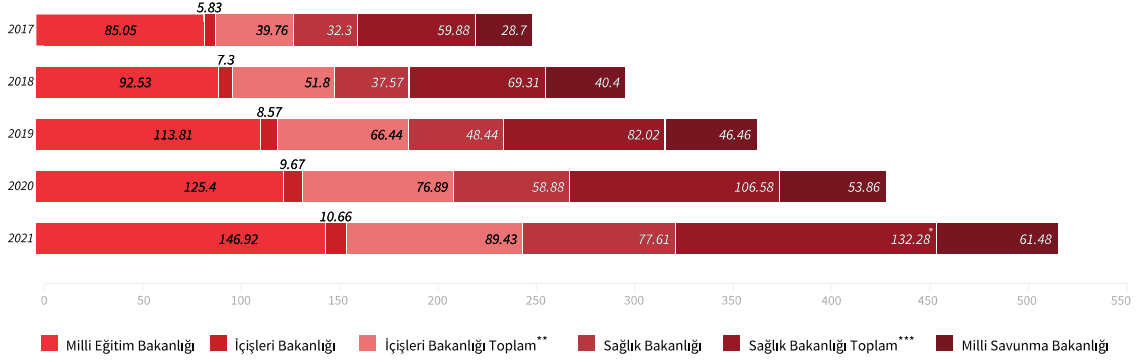
taşımaktadır. Son yıllarda en büyük vergi artış kalemi özel tüketim vergisi (ÖTV) üzerinden gerçekleşmiştir. Özellikle otomotiv, tütün ve alkollü içeceklerden alınan ÖTV'nin enflasyonun üzerinde artırılması Merkezi Bütçe Gelirini artırmıştır.

Bazı Bakanlıklar ve Merkezi Yönetim Bütçeleri

Bakanlıklar, merkezi yönetim ve çeşitli gelirlerle elde ettikleri bütçelerini; personel giderleri, SGK giderleri, mal ve hizmet alım giderleri, cari transferler ve sermaye giderleri gibi kalemlerde kullanmaktadır. Bakanlıkların birçoğunda en büyük bütçe giderleri; personel maaş ve ek ödemeleri ile SGK'ya aktarılan *ödemelerden* oluşmaktadır. Bakanlıkların bütçeleri karşılaştırılırken maaş ve SGK giderleri dışındaki bütçelerini karşılaştırmak daha sağlıklı olacaktır. Kurumların gelişimini sağlayan; mal ve hizmet alım giderleri ile yatırım

İL KE P O L İ T İ K A N O T U

Eğitim Giderleri Açısından Merkezi Yönetim Bütçesi: Mevcut Durum ve Politika Önerileri

- * Sağlık Bakanlığı 2021 yılı Döner Sermaye Gelirleri enflasyon oranında tahmini olarak hesaplanmıştır.
- ** İçişleri Bakanlığı kendine bağlı kurumlar olan; Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün bütçeleri de hesaplanarak yansıtılmıştır.
- *** Sağlık Bakanlığı Merkezi Yönetim Bütçesine Döner Sermaye Gelirleri eklenerek yansıtılmıştır.

Grafik 1. Bazı Bakanlıkların Merkezi Yönetim Bütçe Değişimleri

Kaynak: TC. Cumhurbaşkanlığı, (2020). 2021 yılı merkezi yönetim bütçe kanun teklifi ve bağlı cetvelleri.

gideri anlamına da gelen sermaye giderlerini, bir önceki yıla ve bakanlığın ve hizmet ettiği alana göre değerlendirmek daha sağlıklı olacaktır. Tabloya doğrudan baktığımızda en büyük payın eğitime ayrıldığını söylemek mümkündür. Ancak bakanlıkların personel sayıları ve hizmet

verdikleri grubun mevcudu göz önünde bulundurulduğunda, Millî Eğitim Bakanlığı, yaklaşık 1.100.000 personel ve 18 milyon üzerinde öğrenci sayısı ile doğrudan hizmet ettiği nüfus en yüksek bakanlıktır. Bakanlıkların bütçelerine baktığımızda; Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin

Tablo 2. 2021 Yılı Bazı Bakanlıkların Bütçe Giderleri

Bütçe Kalemleri	Millî Eğitim Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı	Millî Savunma Bakanlığı
Personel Giderleri	₺103.376.777.000,00	₺6.053.873.000	₺30.725.674.000	₺34.195.104.000
SGK Giderleri	₺16.348.832.000,00	₺1.496.169.000	₺6.971.529.000	₺5.218.963.000
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	₺11.656.741.000,00	₺933.241.000	₺20.770.098.000	₺20.982.973.000
Cari Transferler	₺4.199.031.000,00	₺804.622.000	₺454.674.000	₺861.287.000
Sermaye Giderleri	₺11.301.160.000,00	₺1.172.649.000	₺18.536.000.000	₺226.612.000
Sermaye Transferleri	₺37.693.000,00	₺204.457.000	₺157.544.000	₺0
Toplam	₺146.920.234.000,00	₺10.665.011.000	₺77.615.519.000	₺61.484.939.000

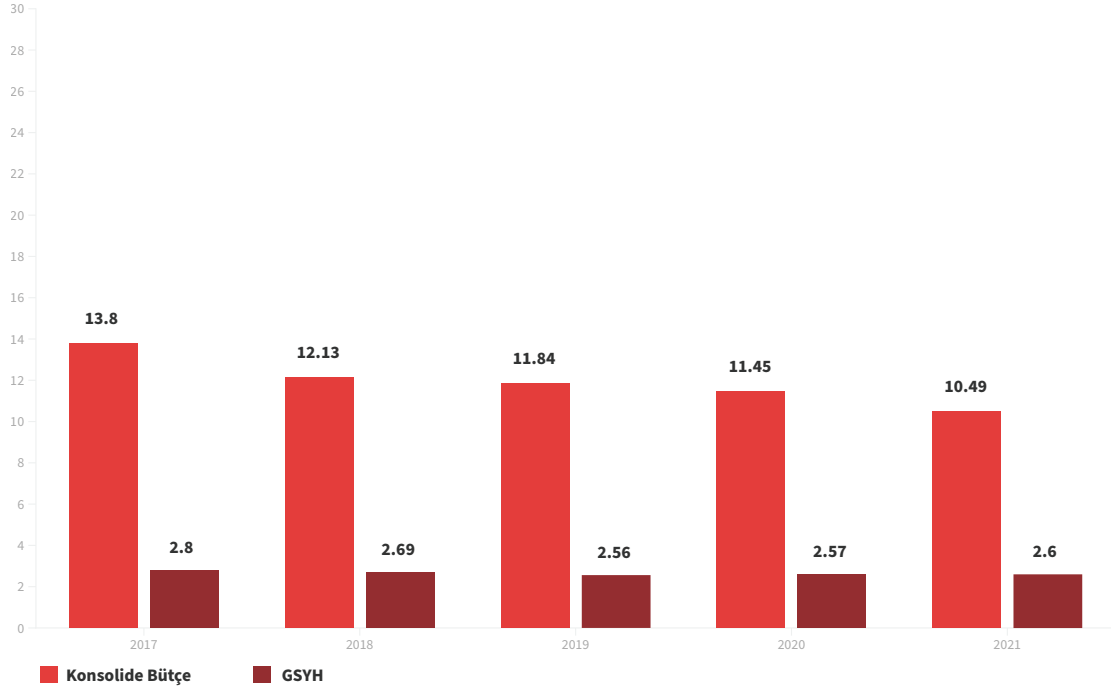
Kaynak: TC. Cumhurbaşkanlığı, (2020). 2021 yılı merkezi yönetim bütçe kanun teklifi ve bağlı cetveller.

%81'ini, İçişleri Bakanlığı %71'ini, Sağlık Bakanlığı %49'unu, Millî Savunma Bakanlığı %64'ünü personel giderlerine harcamaktadır.

Eğitime Dair Bütçe Değerlendirmesi

Millî Eğitim Bakanlığının bütçesi, kamunun bütçesi olan konsolide bütçeye oranla her geçen yıl azalmıştır. Bu bağlamda, büyüyen konsolide bütçeden MEB'in bütçe içindeki payı azalırken diğer bakanlık veya ilgili kurumlardan bazılarının bütçe içindeki payı artırılmış sonucuna ulaşılabilir. Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin konsolide bütçe içindeki payının "bir önceki yıldan daha düşük olmaması" kuralının getirilmesi, eğitim-öğretimin gelişmesi açısından olumlu sonuçları da beraberinde getirecektir.

Millî Eğitim Bakanlığı ve kamu okullarının bütçe sorunlarıyla ilgili birçok araştırma yapılmış ve araştırmalarda bakanlık bütçesinin mal ve hizmet alım gideri ile sermaye giderleri bütçesinin düşük olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu gider türleri bakanlıkların gelişimini sağlayan hizmetler için kullanılan bütçeleri ifade etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı personellerinin maaş ve ek derslerinin diğer kamu görevlileriyle karşılaştırıldığında aldıkları ücretlerin yüksek olmadığı bilinmektedir. Ancak buna rağmen diğer bakanlıklara oranla bütçesinin çok büyük kısmını personelinin maaş ve ek ders ücretlerini kapsayan personel giderleri kalemine harcaması personel sayısının diğer bakanlıklara oranla fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Eğer bakanlıklara verilen bütçeler personel giderleri dikkate alınarak yansıtılırsa, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin önemli gelişmelere ihtiyaç duyduğu anlaşılacaktır.

Grafik 2. MEB Bütçesinin Diğer Bütçelere Oranı (%)

Kaynak: MEB, (2020). 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

İL KE P O L İ T İ K A N O T U

Eğitim Giderleri Açısından Merkezi Yönetim Bütçesi: Mevcut Durum ve Politika Önerileri

Tablo 3. MEB Bütçesinin Diğer Bütçelere Oranı

Yıl	GSYH	Konsolide Bütçe	MEB Bütçe
2017	₺ 3.035.450.000.000	₺ 645.124.000.000	₺ 85.048.584.000
2018	₺ 3.445.782.000.000	₺ 762.753.000.000	₺ 92.528.652.000
2019	₺ 4.450.000.000.000	₺ 960.976.000.000	₺ 113.813.013.000
2020	₺ 4.872.000.000.000	₺ 1.095.461.000.000	₺ 125.396.862.000
2021	₺ 5.650.778.230.769	₺ 1.346.138.654.000	₺ 146.920.234.000

Kaynak: MEB, (2020). 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

Tablo 4. MEB Bütçesi 2020-2021 Değişimi

Bütçe Kalemleri	2020	2021	Değişim
Personel Giderleri	₺ 91.467.345.000,00	₺ 103.376.777.000,00	%13,02
SGK Giderleri	₺ 14.367.345.000,00	₺ 16.348.832.000,00	%13,79
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	₺ 9.956.271.000,00	₺ 11.656.741.000,00	%17,07
Cari Transferler	₺ 3.739.169.000,00	₺ 4.199.031.000,00	%12,30
Sermaye Giderleri	₺ 5.836.918.000,00	₺ 11.301.160.000,00	%93,61
Sermaye Transferleri	₺ 29.479.000,00	₺ 37.693.000,00	%27,86
Toplam	₺ 125.396.862.000,00	₺ 146.920.234.000,00	%17,16

Kaynak: MEB, (2020). 2019 yılı idare faaliyet raporu.

2020 yılında TÜİK, enflasyonu %14,6 olarak açıklamıştır. Strateji ve Bütçe Başkanlığının açıkladığı verilerin yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde ise MEB bütçesi, enflasyonun üzerinde bir artış göstererek %17,16 artış göstermiştir. Bu artışın olumlu yansıdığı ve yansımadığı bütçe kalemleri olmuştur. Personellerin maaş, ek ders, özlük hakları gibi giderleri karşılayan kalemler enflasyonun da altında bir payla %13,02 artış göstermiştir. Ancak eğitim öğretimi doğrudan etkileyen; MEB'e bağlı okul ve kurumların elektrik, su, yakacak, kırtasiye, personel yolluk giderleri, mahkeme harç ve görev giderleri, hizmet alımı, menkul mal alımları, gayrimenkul mal bakım ve onarım-

ları ile öğrenci tedavileri için kullanılan "mal ve hizmet alım giderleri" için ayrılan bütçe %17,07 oranında artırılmıştır. Eğitim öğretimin gelişimi için çok büyük önem arz eden okulların bakım-onarım, donatım, yeni okulların açılması ve yatırımlar için kullanılan sermaye giderleri ise rekor bir artışla %93,61 oranında artırılmıştır. Bu artışın 2020 yılına göre 2021 yılında okullara ve eğitim öğretime kayda değer düzeyde olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

2021 bütçesinde dikkatleri çeken, Milli Eğitim Bakanı Sn. Prof. Dr. Ziya Selçuk'un da üzerinde durduğu yatırım bütçesi %93,61 oranında artırılmıştır. Bu artışın sebep ve hedefleri 2021

bütçe görüşmelerinde bakan tarafından açıklanmıştır. Bakan Selçuk açıklamasında, 2021 program bütçesinde 67 performans göstergesi uygulanacağını ve programların yıllık belirlenen ölçülebilir hedeflerle takip edileceğini ifade etmiştir. Tekli eğitime geçiş ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için yatırım giderlerinin en büyük kısmı olan yeni okullar yaptırılmasının artan bütçenin önemli sebep ve hedeflerinden olduğu açıklanmıştır. Milli Eğitim Bakanı Sn. Selçuk konuşmasının devamında "Bu kalemler dışında, uzaktan eğitim, okullardaki deprem güçlendirme faaliyetleri ve meslek liselerinin atölye altyapısı gibi özel önem verdiğimiz alanlar için de Milli Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesini, 5,8 milyar liradan % 94 artırarak 11,3 milyar liraya çıkartıyoruz." açıklamasında bulunmuştur. Yıllardır gündemde olan kalabalık ve çiftli eğitim veren okulların tekli eğitim veren ve kalabalık olmayan sınıflar, mesleki ve teknik eğitimin çağın gereksinimlerini karşılayacak altyapıya kavuşması ve deprem gerçeği bu bütçenin artış gerekçelerini ortaya koymaktadır.

Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, Bütçe Görüşmeleri kapsamında TBMM'de yaptığı konuşmada 2020 yılındaki gelişmeler ve 2021 yılı planlaması hakkında detaylı bir sunum yapmıştır. Bakan'ın öne çıkardığı konulardan bazıları şunlardır:

- PISA ve TIMSS sonuçlarına göre eğitim alanında uluslararası karşılaştırmalarda olumlu gelişme kaydedildi.
- 2023 Eğitim Vizyonu hedefleri kademeli olarak takip ediliyor ve gerçekleştiriliyor.
- 2021 yılı için 67 adet performans göstergesinin olduğu ve bu göstergelerin belirlenen yıllık ölçülebilir hedeflerle takip edilecek özel bir yazılım geliştirildiği ilan edildi.

- Tekli eğitime geçiş, okul öncesi eğitimdeki zorunluluk hedefi, uzaktan eğitim, deprem güçlendirme faaliyetleri ve meslek liselerinin atölye altyapısı gibi alanlar için yatırım bütçesinin %94 artışla 5,8 milyar liradan 11,3 milyar liraya çıkartıldığı açıklandı.
- Ortaöğretim programına 42 milyar 478 milyon lira kaynak ayrıldığı belirtildi.
- EBA internet platformunun 1700'den fazla ders ve 40 binin üzerinde içerikle öğrencilerin kullanımına sunulmuş olduğu belirtildi.
- EBA Destek Merkezleri'nin sayısının 13.900 olduğu (hedefi 20.000) ve 162 mobil EBA destek aracıyla bu noktaların artırıldığı açıklandı.
- Tablet dağıtımında şimdiye kadar çeşitli kuruluşların da desteğiyle 150 bin civarında tablet dağıtıldığı, ilaveten 21 Aralık tarihine kadar 200 bin tablet daha dağıtılacağı ve bunlara 2021 Ocak ayı itibarıyla 300 bin tablet ekleneceği belirtildi.
- Norm doluluk oranları Doğu Anadolu Bölgesi'nde %95, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %93 ve ülke genelinde ise %92 olarak açıklandı.
- 2021 yılı içerisinde 3.500 okulun internet erişiminin tamamlanacağı açıklandı.
- Tüm alanlarda ve eğitim kademelerinde, öğrencilerin yeterliliklerinin izlenmesi için Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Programına 69 milyon 132 bin lira kaynak ayrıldığı belirtildi.
- 2021 yılı bütçemizde uluslararası eğitim iş birlikleri ve yurtdışı eğitim programına 1 milyar 645 milyon lira kaynak ayrıldığı belirtildi.

Eğitim İçin Ayrılan Bütçenin Dağılımı Nasıldır?

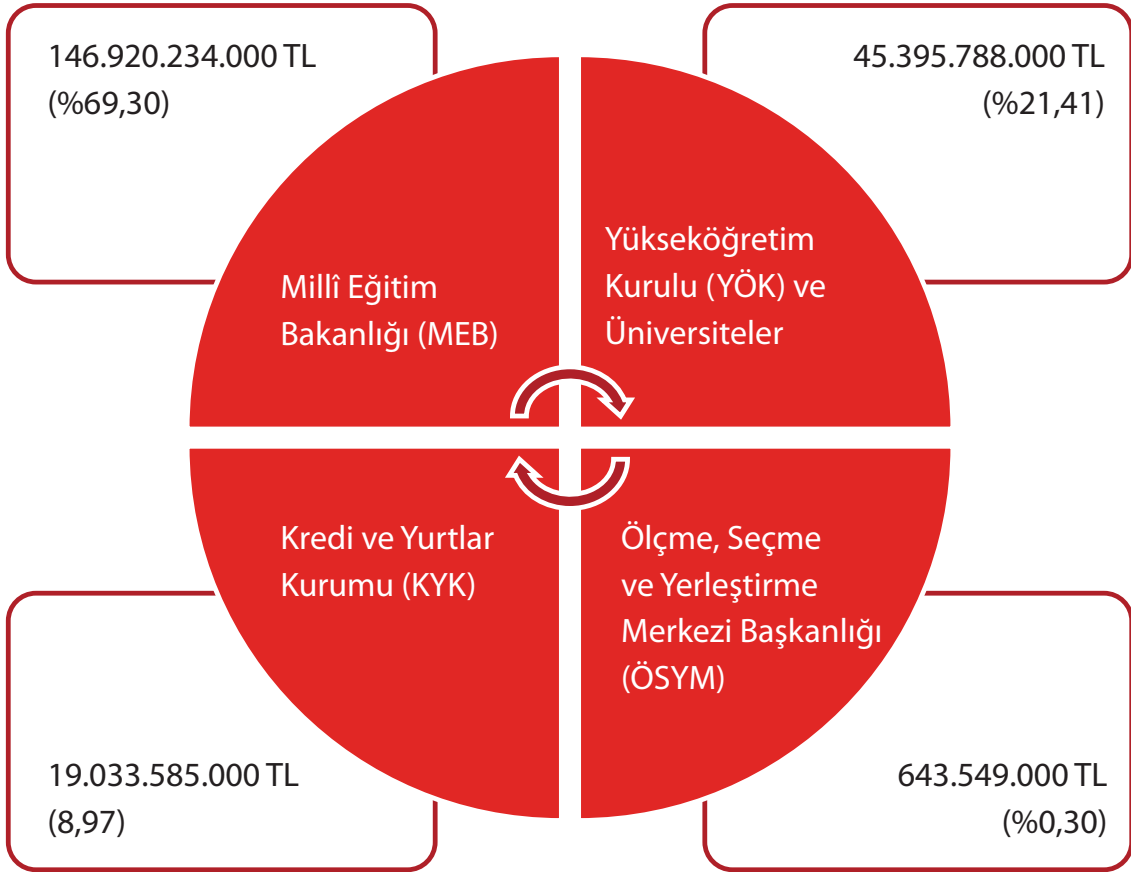
Bütçenin ülkemizde eğitim ile ilgili kurumlar arasındaki dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Bütçe Kullanımı Nasıldır?

MEB Faaliyet Raporları incelendiğinde bakanlığın merkez bütçeden aldığı

fonun yedi başlık altında kullanıldığı görülmektedir:

1. Personel Giderleri
2. Sosyal Güvenlik Kurumları
3. Mal ve Hizmet Alımları
4. Yatırımlar
5. Cari Transferler
6. Sermaye Giderleri
7. Sermaye Transferleri

Şekil 1. 2021 Yılı Eğitim Bütçesinin Kurumlara Dağılımı

Kaynak: MEB, (2020). 2019 Yılı Bütçe Raporu.

2021'de MEB'e Ayrılan Bütçe

- 2021 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na **146 milyar 920 milyon 234 bin lira** bütçe ayrılmıştır. Bu durumda bakanlık eğitime ayrılan 211 milyar 993 milyon 156 bin liranın **%69,3**'ünü kullanacaktır. Geriye kalan **%30,7**'lik dilimin pay edilmesinde; YÖK ve üniversiteler 45.395.788.000 lirayla **%21,41**, ÖSYM 643.549.000 lirayla **%0,30**, KYK ise 19.033.585.000 lirayla **%8,97** pay sahibidir.
- 1 trilyon 455 milyar 959 milyon 898 bin lira olan merkez bütçeden eğitime ayrılan miktarın oranı **%14,6**'dır.
- 1 trilyon 346 milyar 139 milyon lira olan merkez bütçeden MEB'e ayrılan miktarın oranı **%10,9**'dur. Bu bütçenin GSYH'ya oranı **2,60**'dir.

Millî Eğitim Bakanlığı ülkemizin eğitim bütçesinden en yüksek pay alan kurumudur. Bu durumun yıllar içindeki seyrinde alınan payın miktarının arttığı da gözlemlenmiştir. Ancak son beş yıldır merkezi bütçeden eğitime ayrılan payın düşüş trendinde olduğu görülmektedir.

Sonuç

2021 yılı bütçesinde personel giderleri bir önceki yıla çok az bir miktar (% 1) düşmekle birlikte sermaye giderlerinde TL bazında %93, MEB bütçesine oranı bakımından %65'lik bir artış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte son beş yılda sermaye giderlerine ayrılan oranlara bakıldığında 2019 ve 2020 yıllarında hayli düşen sermaye giderlerinin bu yıl ancak 2017 oranına yaklaştığı görülmektedir. Diğer taraftan 2018 yılına kadar personel giderlerine ayrılan pay SGK ödemeleri ile birlikte %70'in altındayken 2020 ve 2021'de %80'in üzerine çıkmıştır. Bu verilere göre Hükümetin personel maaşlarının enflasyon sebebiyle kaybettiği kısmı nispeten telafi ettiği söylenebilse de enflasyon oranları ile karşılaştırıldığında kaybın tam olarak giderilebildiğini söylemek zordur. Diğer taraftan enflasyonun cari giderler, sermaye giderleri, mal-hizmet alımı ve sermaye transferlerindeki azalışa yol açtığı açıkça görülmektedir.

2021 bütçesi genel olarak değerlendirildiğinde, 2018'den itibaren yoğunlaşan enflasyon baskısı ile salgın krizinin yansımalarının açıkça görüldüğü söylenebilir.

Öneriler

Gelişmekte olan ve eğitim öğretime katılan nüfusun fazla olduğu ülkelerde, eğitimin bütçeye etkisinin fazla olması sebebiyle, önerilen bu bütçe taleplerini karşılamak güçtür. Ancak gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarına ve gösterge değerlerine bakıldığında eğitime ayrılan finansman kaynağının artırılması gelişmiş ülkelere oranla eğitimde daha olumlu sonuçların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu etki uzun vadede katma değer etkisi oluşturarak tüm bütçenin gelişmesini sağlamaktadır.

Türkiye’de eğitimin gelişmesinin önündeki engellerden biri olan eğitim bütçesinin yeniden ele alınması ve eğitimin nitelikli noktalara erişmesi için ilgili kurum ve kuruluşlara öneriler şunlardır:

- MEB bütçesinin konsolide bütçe içindeki payının bir önceki yıldan daha düşük olmaması ve enflasyon oranının altında artmaması yönünde kanuni düzenlemelerin yapılması,
- Bütçe değerlendirmesi yapılırken personel giderleri hesap dışı tutularak MEB’in mal ve hizmet alım bütçesi ile sermaye bütçesine ayrılan 2021 bütçesinde yapılan iyileşmenin ilerleyen bütçe yıllarında da devam ettirilmesi,
- 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun revize edilerek Millî Eğitim Bakanlığı ile entegre bir yapılanma oluşturulması,
- Yenilikçi fikir ve ürünleri destekleyen ve fonlayan birim kurularak okul ve iş alanları arasında da entegrasyonu sağlayacak, fikirleri katma değere dönüştürecek birimin kurulması,
- Gelişmekte olan ülkelerde tasarrufun etkililik oranı yüksek olması sebebiyle, okullardaki üretimin Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri öncülüğünde artırılması,
- Okul bina tasarımlarının ihtiyaçları karşılama ve uzun vadede yetebilme konusunda yeniden değerlendirilmesi ve bakanlık sermaye giderlerinden uzun vadede tasarruf sağlanması,
- Millî Eğitim Bakanlığının personel giderlerinin miktarının düşürülmemesi ancak %81 olan oranının daha aşağı seviyelere çekilerek eğitimin gelişmesine doğrudan etkiyi sağlayacak olan sermaye ve mal hizmet alımları bütçesinin yükseltilmesi,
- Bakanlığın ve alt kurumları olan okulların vergi muafiyeti kapsamına alınması gerekmektedir.

Kaynakça

TC. Cumhurbaşkanlığı, (2020). 2021 yılı merkezi yönetim bütçe kanun teklifi ve bağlı cetveller.Erişim adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-Yili-Merkezi-Y%C4%B1netim-Kanun_Teklifi_WEB.pdf

MEB, (2020). 2019 yılı idare faaliyet raporu. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/12144540_28191618_Milli_EYitim_BakanlYYY_2019_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu_28.02.2020.pdf

MEB,(2020).2021yılıbütçekanunu.Erişimadresini:http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/30125920_2021_BUTCE_SUNUYU.pdf

Türkiye’de eğitimin gelişmesinin önündeki engellerden biri olan eğitim bütçesinin yeniden ele alınması ve eğitimin nitelikli noktalara erişmesi için öne çıkan öneriler şunlardır:

- Bütçe değerlendirmesi yapılırken personel giderleri hesap dışı tutularak MEB’in mal ve hizmet alım bütçesi ile sermaye bütçesine ayrılan 2021 bütçesinde yapılan iyileşme ilerleyen bütçe yıllarında da devam ettirilmelidir.
- Okul bina tasarımlarının ihtiyaçları karşılama ve uzun vadede yetebilme konusunda yeniden değerlendirilmeli ve bakanlık sermaye giderlerinden uzun vadede tasarruf sağlanmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığının personel giderlerinin miktarı düşürülmemeli ancak %81 olan oranın daha aşağı seviyelere çekilerek eğitimin gelişmesine doğrudan etkiyi sağlayacak olan sermaye ve mal hizmet alımları bütçesi yükseltilmelidir.
- Bakanlığın ve alt kurumları olan okulların vergi muafiyeti kapsamına alınması gerekmektedir.